

# BUITEN

20<sup>E</sup> JAARGANG N<sup>O</sup>. 46.

ZATERDAG 13 NOVEMBER 1926.



*Foto C. Steenberg.*

*BIJ HET KLOOSTER MARIËNBURG EN DE LINDENBERG TE NIJMEGEN.*



Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BIJ HET KLOOSTER MARIËNBURG EN DE LINDENBERG TE NIJMEGEN (ILLUSTRATIE) . . . . .	BLZ. 541
MEVROUW MARIANNE, DOOR M. C. v. ZEGGELEN (17)	BLZ. 542, 550
DEENSCH KONINGSPALEIZEN (GEÏLL.), DOOR KÄTHE BRUNS . . . . .	BLZ. 544—549
„BESTE TOONDAG”, DOOR G. K. . . . .	BLZ. 545
DE SPOOKNACHT, DOOR JO DAEMEN . . . . .	BLZ. 546
DE LEGENDE VAN DE RIJST IN DE MINAHASSA, DOOR C. H. . . . .	BLZ. 548
DE CYPRES, DOOR F. W. DRIJVER . . . . .	BLZ. 549
LEERDAMSCH OUDHEDEN (GEÏLL.), DOOR A. L.	BLZ. 550—551
WINDMOLEN IN DE BEEMSTER (ILLUSTRATIE) . .	BLZ. 552

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

*De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.*

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.



## MEVROUW MARIANNE

DOOR

17)

M. C. VAN ZEGGELEN.

**B**AS zag naar den grond, verfrommelde z'n zakdoek, zuchtte eindelijk: „Ik weet 't niet! ik weet 't niet. Als ik het 'r zeg . . . .”

„Nooit!” zei David, „wou je 'r vermoorden?”

„Wat dan? wat dan — ze is 't te weten gekomen, ze vermoed misschien, ze moet begrijpen . . . .”

„Ik kan haar laten begrijpen”, zei David langzaam, „dat niet jij maar ik . . . .”

Bas hief met een ruk het hoofd op, z'n handen grepen de stoelleuning, zijn mond opende zich.

„Terwijl jij weg bent voor overspanning van werken, zal ik het haar doen begrijpen dat ik . . . .”

„De ploert bent! dat zal zij nooit gelooven!” Bas greep in zijn stug blond haar, „dat gelooft ze van jou niet”.

„Laat dat maar aan mij over”, zei David streng, „ik kan nog comediespelen . . . .”

Maar Bas stond op uit den stoel: „Nooit zal ze dat gelooven, ze ziet in jou een heilige”.

„Heiligen hebben ook wel eens hun afdwalingen”, zei David schamper, „maar hier komen al die weifelingen niet te pas. Ik doe 't waarachtig niet om jou te sparen, of om jou een dienst te bewijzen, denk je dat een vent die m'n zuster, dat kind dat ik aan je toevertrouwde, zoo vernederde, aan 'n . . . .”

„Ploert”, zei Bas, „zeg 't maar, er is geen ander woord”.

„Zooals je wilt, aan 'n ploert, denk je dat ik aan zoo iemand een offer zou brengen — ik doe 't voor haar — want ze zal antwoord vragen, zij weet dat ik er heen ben geweest, ze zal me vragen en ik moet 'r antwoorden . . . .”

„Ik begrijp niet hoe je 't zal kunnen”, zei Bas.

„Ik zal 't kunnen, maar ik moet eerst goed denken. Het is gelukkig dat jij weggaat — bleef je, dan zou ik 't niet kunnen. En als je terugkomt dan is de baan voor je schoon, op één voorwaarde . . . .”

„Welke?” vroeg Bas.

„Dat je Marianne gelukkig zult maken, dat je zonder

omzien naar 't verleden, want je moet mij de finantieele zaak voor 't kind laten behandelen, je moet alles aan mij overlaten — dat je zonder omzien een nieuw leven zult beginnen met mijn Marianne,” hij zweeg even, „die ik nu misschien ga verliezen en dus nu jouw Marianne zal worden”.

„Ik beloof je alles, alles . . . . kerel,” zei Bas, hij stak z'n hand uit, maar bang dat zijn zwager die hand zou weigeren, liet hij haar snel vallen.

Toen nam David zelf die hand in de zijne en zeide langzaam:

„Als je dus terug komt zal er een nieuw leven beginnen — voor de tweede maal sta ik je dan mijn zuster af, vergeet dat nooit”.

Het ouderlijk huis, tijdelijk door de bewoners verlaten, had een weldadigen invloed op Marianne. Denzelfden dag waarop haar ouders, haar Oom Piet en Bas op reis waren gegaan, was Marianne er met Geesje in getrokken; eenige dagen later zou ook David er komen en Marianne gevoelde een kinderlijke blijdschap door huis en tuin te dwalen. Iederen morgen werden alle kamers door haar bezocht, schijnbaar om stof af te nemen, of de jalouzieën voor den zonneshijn neer te laten, kleine zorgen die ze niet aan Geesje wilde afstaan, in waarheid om zich haar kindertijd weer voor den geest te brengen, om alles weer te doorleven van „toen” . . . ., het „toen” dat haar nu zoo belangrijk toescheen. In de lange smalle voorkamer kwamen haar de gedachten weer te binnen die zij gehad had als zij naar de gravures aan den wand keek, het kind Jezus wandelend als een kleine herder die de schapen hoedt. Met een zachten lichtschijn boven zijn hoofd, „geen stralenkrans” zoals Moeder zeide, maar niets „meer dan een lichtschijn”.

Over dien lichtschijn had zij dan lang nagedacht en zich afgevraagd of alle goede menschen een lichtschijn zouden hebben? En de twee groote gravures, voorstellende Ruth met haar Moeder, en Hagar met Ismael in de woestijn, tooverden haar altijd weer de bijbelbeelden voor den geest uit het oude testament, Ruth bukkend om de gevallen korenaren op te rapen, de zon blakerend boven haar hoofd, Ruth in haar bruin kleed, die met haar zachte stem zeide: „Uw land is mijn land, waar gij gaat zal ik ook gaan”. Maar Hagar in de woestijn was haar altijd iets onbegrijpelijks gebleven. De verstootene! „Toen stond Abraham 's morgens vroeg op, nam brood en een flesch water, en gaf ze aan Hagar, die leggende op haren schouder; ook gaf hij haar het kind en zond haar weg. En zij ging voort, en dwaalde in de woestijn Ber-Siba.” Zij herinnerde zich dat zij eens op den stoel geklommen was, die onder de plaat stond, om het gelaat van de verstootene van zeer dicht bij te zien. Hoe zag een verstootene er uit en wat was een verstootene? Waarom liet Abraham die arme Hagar alleen in de woestijn? Die kindervragen waren langzaam aan, hoewel ze onbeantwoord bleven, vervluchtigd, vergeten ten laatste, doch nu bleek het dat de vergeten dingen inderdaad niet vergeten waren. Als zij de prachtwerken op een der tafels, streng symmetrisch tot een ster geschikt, weder aanraakte was 't haar of zij hier weer stond als jong meisje, wachtend op Grootmama die met Moeder en Oom naar de kerk zou gaan. De voorkamer riep den Zondag van vroeger in haar herinnering, omdat zij op dien dag gebruikt werd, en de groote vierkante achterkamer met het parelende bovenlicht, voornamelijk aangebracht om Vader's schilderijencollectie, was de drukke lichte week, de week met haar schoolwerk en haar lessen, die ze liefst in het hoekje van de kleine roodfluweelen canapé leerde, de week met de avonden, als de kamer vol menschen was en zij op een stoof gezeten naar de muziek luisterde die er gemaakt werd bij de piano. De schilderijen die hier hingen waren niet alleen dat wat zij voorstelden, een stadsgezicht, een landschap, een stilleven, zij waren ook nog iets anders dat zich langzaam in de herinnering opbouwde, dat Marianne hoorde als een klank, inademde als een geur van vroeger.

Het blanke schilderijtje van Weissenbruch bracht haar Johannes Verhulst te binnen, die er altijd regelrecht heen liep, zijn manenlokken schudde en dan met luider stem zeide: „Dàt is 'n mooi ding!” en als ze keek naar de fluweelen tasch, achteloos neergegoid naast de blauwe Jacobakan, geschilderd door Maria Vos, was 't of zij het stroo rook dat de kleine bedrijvige schilderes eens tot een stilleven geschikt had in Moeder's atelier. Deze groote lichte kamer, zonder benedenramen, maakte Marianne nog even blij en rustig als toen zij een kind was en er haar lessen leerde, maar als zij dan de deur opende en een der gangen in ging, die, met het trappen-

huis, of de andere, de zoogenaamde stille gang waar Chimaira het hobbelpaard stond, lachte zij met de herinnering van toen mede alsof er een zonnenschijn door haar hart trok, want de gangen met hun witte muren en blank licht waren in dien tijd haar stil heiligdom geweest. In de gangen was zij de groote menschen ontvlucht, had zij zich zelf haar verhalen verteld, had zij haar eigen dansen gedanst als de muziek uit de kamer er tot haar doordrong. Het hobbelpaard Chimaira stond er nog in den hoek bij de speelgoedkast, het bewaarde in z'n bruinen kop met de harde manen Marianne's dierbare kinder-geheimen zooals een Boeddhabeeld de reliquieën uit het Oosten een veilige plaats in zijn hoofd geeft, en al schommelde kleine Leonard nu nog zo hard op zijn cartoonen rug, al trokken zijn kinderhanden nu aan de stugge manen, de wijsgeerige kop van Chimaira bewaarde Marianne's jeugdijid! — En als zij dien jeugdijid geheel wilde beleven, ging zij langs de eetkamer naar de glazen gangdeur die op de binnenplaats uitkwam. Daar tikte de groene pomp nog altijd hetzelfde een-tonig geluidje, half begraven onder de klimop die den muur welig dekte, daar knarste het lage hekje weer, dat toegang gaf tot het laantje dat langs de drukkerij liep, wier zoemend geluid des avonds had opgehouden, zoodat men niets anders hoorde dan 't getjilp van rustzoekende vogels en het zijige ruischen der boomen, daar lag aan het einde de groote tuin, afgesloten door het hooge hek, en als Marianne hier binnentrad, zonk die lichte blijdschap van daar binnen in haar terug tot een stille ontroering, een ontroering die vooral in het avonduur bijna weemoed werd om alles wat voorbij was . . .

De tuin praalde nu in overvloedige zomerweelde. De oude pereboom boog zijn takken zwaar van de bruine sappige jutten, de moerbeiverborg onder de fluweelige blâren de donkerroode beziën als vurige robijnen langs den muur. Aan den zonnekant geurden de late rozen, en de kopergele asters begonnen reeds hun herfstbloei. Overdag toefde Marianne veel in het groote priëel dat uitzicht had op het laantje waarachter ver weg het huis met zijn roode baksteen stond te gloeien in de zon. Soms haalde Geesje Grootmama Hoogland uit het zusterhuis; de oude dame kon aan haar arm gemakkelijk de breede trappen afdalen, op haar stokje geleund door het laantje naar het priëel wandelen om den middag met Marianne onder het groen te zitten. Grootmama had nog zelden zoo van haar kleindochter genoten als nu. Recht op, ondanks haar hoogen leeftijd, zat zij daar, de handen geleund op de armleuningen, keek zij naar Marianne, wier donker hoofd gebogen was over het nieuwe werk, nu geen copy of boek meer, doch een kinderjurkje of sokje, dat zij alleen soms even ter zijde legde om Grootmama voor te lezen. En het bijzijn der oude vrouw gaf Marianne zelve ook rust, zooals de geheele omgeving haar rust gaf. Het was of alle angst, alle twijfel die haar den laatsten tijd geplaagd hadden, langzaam heengleden. Het was of er groote rustbrengende gedachten om haar heen geweven waren, 's morgens als zij daar zat met Grootmama in het priëel, of 's avonds als de tuin haar weer lokte met zijn stil vergane kleuren in het schemerend licht. Zij had een moeilijken tijd met Bas achter den rug. Na dien middag van lichtgeraaktheid in het bijzijn van haar grootouders Brëcamp, hadden zich zulke scènes telkens herhaald, tot zij hem eens schreiend gevonden had op zijn werkkamer en de belofte had afgedwongen zich nu eens onder behandeling van een dokter te stellen. De uitslag van dat gesprek was het eenigszins plotseling vertrek geweest van Bas, en nu was 't haar of ze herademde, of ook de heftige emotie op haar verjaardag, midden in haar vol geluk, ver weg was. Aan Annette en het kindje dacht ze dikwijls. David's onderzoek naar haar verblijf scheen nog niet geëindigd, alleen in een kort briefje had David Marianne doen weten dat hij geheel in beslag werd genomen door de zaken op het kantoor nu Bas weg was en een P.S. had er aan toegevoegd „Het spoor is gevonden, maak je niet ongerust”. — Maak je niet ongerust! Neen, zij maakte zich niet ongerust meer. Een wonderlijke rust was hier in huis over haar gekomen en zij verlangde er naar David te zien om hem dit te zeggen: zij verlangde er naar hem te bekennen dat alle kleine achterdochtige gevoelens waren heengegleden, dat zij niet meer wenschte te weten wie de Vader van Annette's kind was, dat zij alleen mede wilde helpen voor dat kind te zorgen, als er niemand anders was die het deed. Het was of het kleine roze en witte sokje waaraan zij werkte dien gedachtengang verlevendigde. De vorm van een waaiergachtig kindervoetje was er reeds aan te zien — eens zou hier werkelijk een voetje in rusten, eens zou zij dit in haar handen houden

met iets levends er in. Zoo, met die groote stille toewijding, moesten alle moeders voor haar toekomstige kinderen kunnen werken, nooit mocht dit heilig recht door een gevoel van schande vernield worden. Zij hield het sokje in de palm van haar hand en streelde er over. De zon speelde kleine ronde schijven door het bladergroen over haar rok en den grond. Grootmama zat met de oogen dicht, leunend in den hoogen rieten stoel.

Aan den avond van den derden dag na het eten kwam David eindelijk. Hij bracht Othello mee. De hond holde voor hen uit den tuin in. Marianne liep aan David's arm, eerst over de plaats, toen door het laantje langs de drukkerij waar alles stil was, dan eindelijk als het hooge hek geknarst had, in den grooten tuin. Het maanlicht was flauw doorgebroken, en hulde de omgeving in een grijzen schemer.

„Ik heb het zoo rustig gehad, Davi en ik heb veel nagedacht, ik wilde je iets zeggen, voor je mij iets gaat vertellen . . .”

David boog zijn donker hoofd neer en zag haar aan. Hij had haar inderdaad iets te vertellen . . . hij zou haar de leugen vertellen, die hij noodig vond voor haar geluk.

„Als je Annette gevonden hebt, Davi, wil ik alleen maar weten of ik iets voor haar doen kan, voor haar en . . .”

„Het kind?” vulde hij aan.

„Is het kind er al?”

„Ja, een jongen.”

Zij liepen zacht het perk Rhododendrons om. Othello zat recht en zwart bij het priëel te wachten, doch toen hij den baas en de vrouw door zag gaan, stond ook hij op en snuffelde verder in de geheimzinnige tuinhoeken.

„Heb je hem gezien?”

„Ja”, zeide David, en vlug liet hij volgen. „Een ding moet ik je zeggen, Janne, dat wat je denkt is . . .”

Maar Marianne's hand kneep zacht zijn arm. „Zeg nu niets, ik denk niets, ik wil niets weten, ik wil alleen dat het haar goed zal gaan.”

„Wil je niets weten wat tot je eigen geluk is?”

„Ik ben gelukkig, Davi, je hebt me dien avond m'n geluk terug gespeeld. Ik wil niets weten . . .”

„Maar ik moet je toch verzekeren dat niet hij . . . Bas . . .”

„Stil, stil, ik wil immers niets weten, ik vraag daar niet naar. Begrijp je me niet, Davi, geloof je me niet? Ik wil niets weten — niet omdat ik bang ben, maar omdat ik 't recht niet heb te weten!”

„'t Recht!?”

„Neen, ik heb 't recht niet, Davi. Ik heb me afgevraagd: ben ik echt een goede vrouw voor Bas geweest? en ik heb me zelf moeten antwoorden „neen”. Ik geloof 't tenminste niet . . .”

David drukte de hand die op zijn arm lag. „Dat was je wel! dat was je wel!”

„Neen, neen, dat was ik niet. Nu weet ik het. Dit geval heeft me doen nadenken en daarom, Davi, daarom wil ik nu niet weten, ik heb 't recht niet . . .”

Zij liepen weer verder. De twee populieren bij het tuindeurtje lispelden zacht.

„Als je wist zou het toch goed zijn”, zei David, „ik kan je het bewijs geven dat Bas niets . . .”

„Ik wil geen bewijzen, ik hoef geen bewijzen”.

Het klopte in David's keel. Er vloog een lichte vreugde door hem heen dat Marianne hem bevrijdde, maar dadelijk daarop zonk een weemoedig gevoel in hem neer, Marianne zou nooit gelukkig kunnen worden met den man die zoo ver van haar afstond als Bas. Waarom gingen hier twee levens den sombersten weg op van een huwelijk zonder eenheid?

„Het wordt kil”, zei hij, „laten we naar binnen gaan. Wat zal ik voor je spelen?”

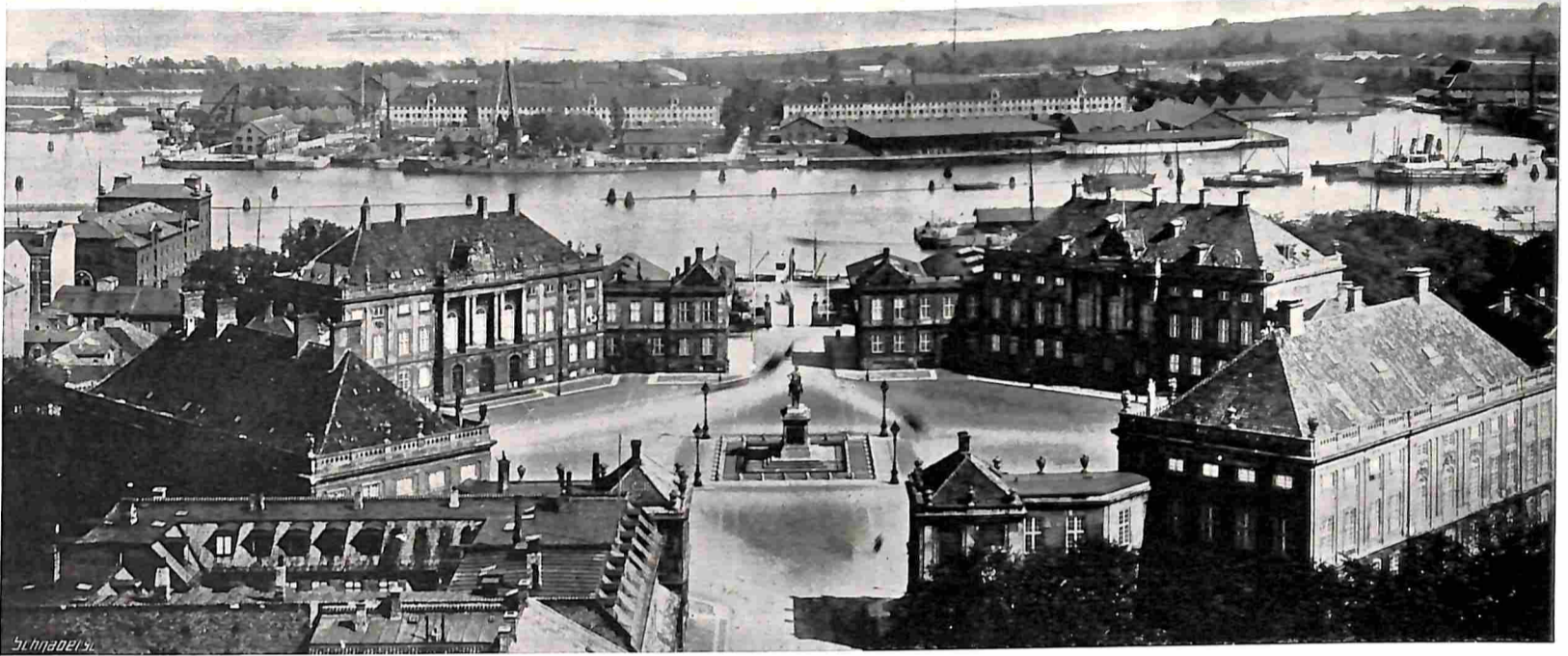
„Chopin”, zeide Marianne.

Grootmama Hoogland hield niet van Chopin, hij was haar te wereldsch, zeide zij. „Geef mij maar Beethoven”. Zij vouwde de oude handen ineen en liet het witte hoofd gedekt met de zwarte kant, tegen de hooge leuning van den stoel rusten, sloot haar oogen.

„Maar dit vindt u toch wel mooi!” en David speelde het plechtige Largo in drie mollen uit de Preludes van Chopin.

De oogen van Grootmama gingen weer open. Marianne vond dat zij pasten bij het plechtige aanzwellende largo, dat plotseling, als het fortissimo het sterkst was, eindigde in een pianissimo zooals alleen David dat kon spelen, zoo zacht en toch van een zoo groote innerlijke kracht dat de klanken van ver schenen te komen.

(vervolg op bladz 550).



HET SLOT AMALIENBORG TE KOPENHAGEN.

## DEENSCH KONINGSPALEIZEN.

WIE door het oude Kopenhagen wandelt en de smalle, hooge huizen, de rijkversierde renaissancegevels der paleizen ziet, die zich in het stille water der grachten weerspiegelen, zal wellicht zeggen: „Dit ziet recht Hollandsch uit”. Wanneer men dan echter Hollandsche steden leert kennen, dan wordt het grootte verschil duidelijk, ondanks het feit, dat de Deensche bouwkunst der renaissance sterk onder Hollandschen invloed staat, omdat ieder volk, dat niet in staat is zelf een nationale kunst te scheppen, nieuwe ideeën en voorbeelden bij geniale burens zoekt om dan het zoo gevondene naar eigen behoefte te variëren. ☞ De Hollandsche kunst der 16de en 17de eeuw staat onder den invloed van de burgerij. Zij heeft haar sprookjesachtigen bloei gedurende een kort tijdperk niet aan den wil van een enkelen vorst te danken, maar overal vond men opdrachtgevers: groote en kleine steden, rijke gilden en enkele burgers wedijverden erin, aan kunstenaars van elk vak werk te geven. Anders is het in landen, die door een vorst geregeerd worden. Hier heeft een enkele de macht, nieuws te scheppen, en uitsluitend naar *zijn* wil worden kunstenaars geroepen en ontvangen opdrachten, die aan zijn persoonlijke smaak voldoen. Zoo ontstond het Florence der Medici en zoo het Potsdam van Frederik den Grooten. ☞ Kopenhagen, de eenige groote stad

van Denemarken, sedert 1443 residentie, is een schepping van Christiaan IV, de meest geprononceerde persoonlijkheid onder de koningen van dit kleine land. Hij bouwde in den tijd van 1602 tot '20 het kasteel *Frederiksborg* in de nabijheid van den Oeresund gelegen, een reusachtig gebouw met torens en rijke beeldenversiering. De Hollandsche burgerstijl, herschapen in een vorstelijken. Op het binnenplein prijkt een fontein van de hand van den Hollandschen beeldhouwer Adriaen de Vries, welke de Zweden na een gewonnen oorlog ontvoerden, doch daarvan werd later een tweede exemplaar vervaardigd en op dezelfde plaats gezet. Dit bleef verschoond bij den grooten brand, die in 1859 het grootste gedeelte van het paleis vernielde. Door den bekenden kunstmaecenas Brouwer Jakobsen werd het gebouw in zijn oude gedaante hersteld, dat sindsdien gebruikt wordt als Nationaal museum voor Deensche kunstnijverheid. ☞ Het kleine, liefelijke kasteel *Rosenborg* heeft eveneens zijn ontstaan aan koning Christiaan IV te danken. In dien tijd was het een zomerverblijf, in een groot park buiten de muren van Kopenhagen gelegen. Tegenwoordig is het groene eiland van alle kanten door de straten van Kopenhagen omgeven en tusschen de besnoeide heggen van het Fransche park wandelen paartjes en spelen honderden kinderen. In het kasteel zelf is een schitterende troonzaal met een massief zilveren troon, die



GEZICHT OP HET SLOT FREDERIKSBORG.

op walvischtanden rust; alle vertrekken zijn in hun oude gedaante bewaard gebleven, de kamers zijn met vorstelijke pracht ingericht, elk meubel, elk ornament, elk schilderij bezit groote kunstwaarde. Men heeft, sedert het kasteel niet meer bewoond wordt, meubelen en andere kostbare voorwerpen uit koninklijk bezit daarheen gebracht, zoodat het heden een overzicht over de hoofdsche kunst van drie eeuwen vertegenwoordigt. Ook de troonjuweelen worden hier bewaard, zij worden alleen met bijzonder verlof van het Hof vertoond. Het schoonste juweel echter is het roode baksteenkasteeltje zelf, welks hooge, slanke torens zich in het stille water der oude grachten weerspiegelen. ☞ Meer dan honderd jaren later, onder den invloed van de Fransche koningskunst, ontstond het boschkasteel *Eremitage*. Prachtig gelegen in den reusachtigen hertenkamp is het — heel ongewoon voor dien stijl — in twee verdiepingen opge-

trokken. Men deed dit om van de hooger gelegen ramen uit een vrij, ongehinderd uitzicht over de Sond te hebben. Daar varen de schepen van alle landen voorbij, en als een fijne, blauwe streep ziet men het aan Zweden behorende eiland *Hven*, waarop de beroemde astronoom Tycho de Brahe zijn „Sterrenburcht” gebouwd had. Deze is lang vergaan, maar de boomen rondom de Eremitage staan nog in oude schoonheid en tegen den avond komen honderden herten en reeën uit de bosschen en grazen rustig vlak bij het kasteel, want zij weten, dat niemand hen eenig leed mag aandoen. ☞ Tot nu toe hebben wij alleen paleizen buiten de poorten van Kopenhagen besproken, nu zullen wij het ook nog over de stadswoning van de koninklijke familie hebben. Op een eiland midden in de stad bouwde Christiaan VI van 1733—'40 op de plaats van de oude residentie de reusachtige *Christiaansborg*, die twee keer door brand vernield werd. Alleen de achtergevel met de beide poortwachtershuisjes, waarheen een marmeren brug leidt, getuigt van de vroegere pracht. Gedurende 30 jaren stond de geweldige ruïne, zwart en luguber temidden van de vroolijke stad, en in dien tijd woonde de koning in *Amalienborg*. Dit bestaat uit vier absoluut gelijke paleizen, die rondom een achthoekig plein gelegen zijn. Een opening wordt door een zegepoort afgesloten, door de tweede heeft men het uitzicht op den gouden koepel van de Marmeren Kerk, door de derde op de Sond. In het midden van het plein staat een ruitersstandbeeld van Frederik V, in den stijl van de Fransche koningsstandbeelden. Wanneer deze gebouwen uit edel bouw materiaal bestonden, bijv. zandsteen of marmer, zou men in heel Europa niet voor een tweeden keer zoo iets moois vinden. Oorspronkelijk werden die vier paleizen door vier der voornaamste adelsfamilies opgericht, later gingen zij over in het bezit van den staat en werden door den koning en de vorstelijke families bewoond. ☞ Wanneer men toevallig langs komt als de koninklijke lijfgarde aanrukt in scharlaken-roode, met zilver geborduurde uniformen met hooge mutsen uit berenvel, dan voelt men zich zeker honderd jaren teruggetooverd. De vele auto's en motorfietsen zorgen er echter spoedig genoeg voor, dat men weer in den tegenwoordigen tijd terugkomt en dat is maar goed ook. Die paleizen, hoe schoon ze ook mogen zijn, behooren tot een verleden tijdperk en wanneer zij tegenwoordig voor het meereendeel als musea in 't bezit van het geheele volk en een genot voor vele reizigers zijn, dan beantwoorden zij beter aan hun doel in onzen tijd. KATHE BRUNS.

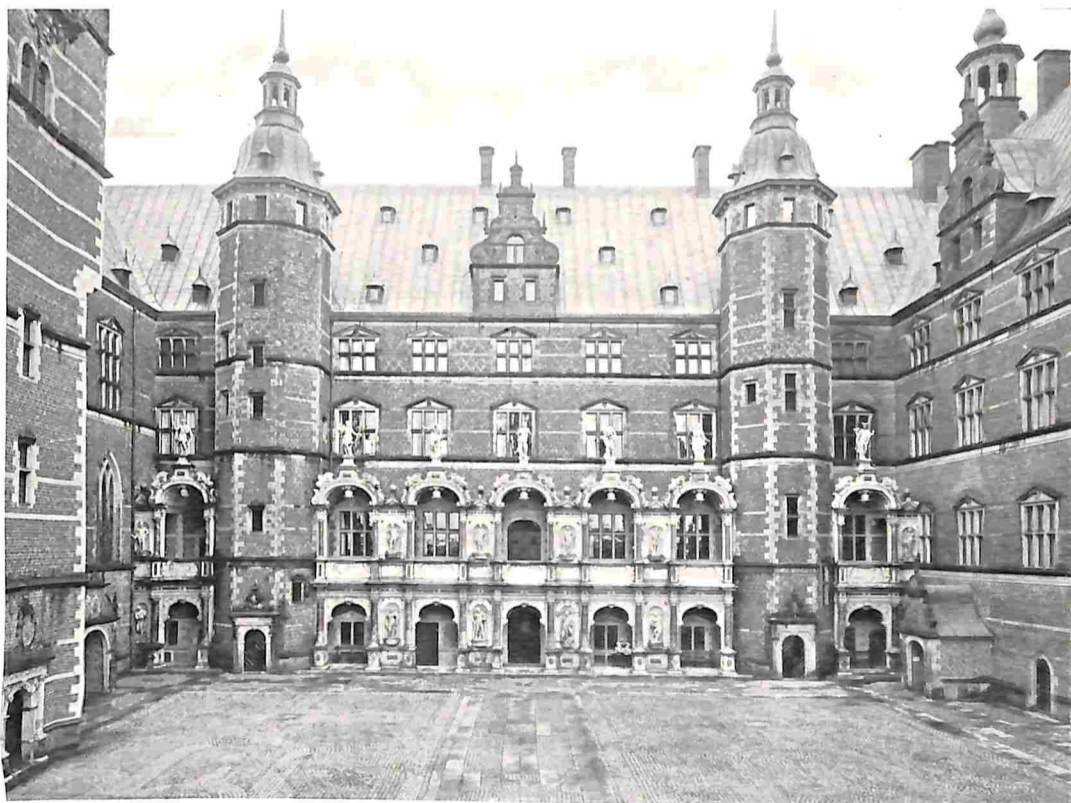
### „Beste Toondag”.

V OOR eenige jaren bevonden wij ons te Goes op 12 November. En we moesten daar op dien dag ooggetuige zijn van inderdaad voor velen onbekende maar toch merkwaardige gebruiken. Vooreerst heet er die dag „Beste Toondag”. Wat dat beteekent? Hij is een der, ja wel de voornaamste, der veemarkten van geheel Zeeland. Niet zoozeer om het vee, dat er op dien dag in grooten getale wordt aangevoerd, maar om een andere oorzaak heeft deze tweede Dinsdag in November eene vermaardheid, want Goes heeft in de maand November op elken Dinsdag een veemarkt. Op den eersten Dinsdag in November echter vindt men heelemaal geen vee op de markt. De veekooplui en ook de koopers ontmoeten dan elkaar in de Societeit van meer dan 300 leden, allen landbouwers. En hier wordt druk geredekaveld over het vee, dat op de volgende dagen op de stallen bezichtigd wordt. De tweede Dins-



HET SLOT FREDERIKSBORG.

dag is echter de ware veemarkt. Dan wordt van heinde en verre uit Zuid-Beveland het beste en voornaamste wat de boer op stal heeft naar Goes vervoerd, om daar of van de hand te worden gedaan, of te worden „geëxposeerd”. Vandaar de naam van „besten toondag”. ☞ Toch is het niet alléén het vee, dat dezen tweeden Dinsdag van November voor Goes tot een dag van zooveel gewicht bestempelt. Vooral de wisseling der dienst- en werkboden bij de landbouwers is oorzaak van de buitengewone drukte, die op dezen dag in Jacoba's veste heerscht. De knechts en meiden hebben er dan overal vrij. Dat is eene oude, vaste voorwaarde bij 't in dienst treden, want de „beste toondag” is een ware kermis. In de koffiehuisen is volop muziek voor den dans, en men kan er den speelman op koperen horen of op viool van zijne verheven zitplaats af het commando hooren geven: „vooruit! nou de jongens!” En daarna „nou de meisjes!” En de vroolijke schare trapt en klotst er lustig op los, tot plots een aparte streek over de viool het sein geeft tot het oude, maar ietwat grove en geruchte „tootelokken”. ☞ Wat zal dat beteekenen, hoor ik den lezer vragen. Als men weet, dat „toot” een verouderd gewestelijk woord is voor „aangezicht”, ook al een soort van vrouwenomhulsel, en in Limburg op vele plaatsen „mond” beteekent, dan kan men eenigermate gissen, waarom „tootelokken” een oud Zeeuwsch gebruik is, dat hierin bestaat, dat het gedanst hebbend paar — de dansen

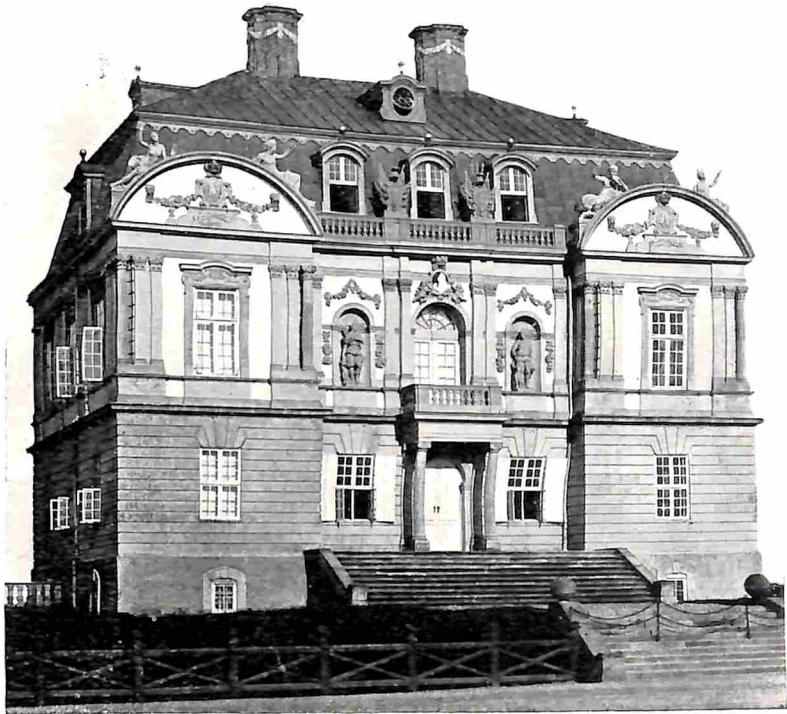


HET SLOT FREDERIKSBORG. GEVEL AAN DE BINNENPLAATS.



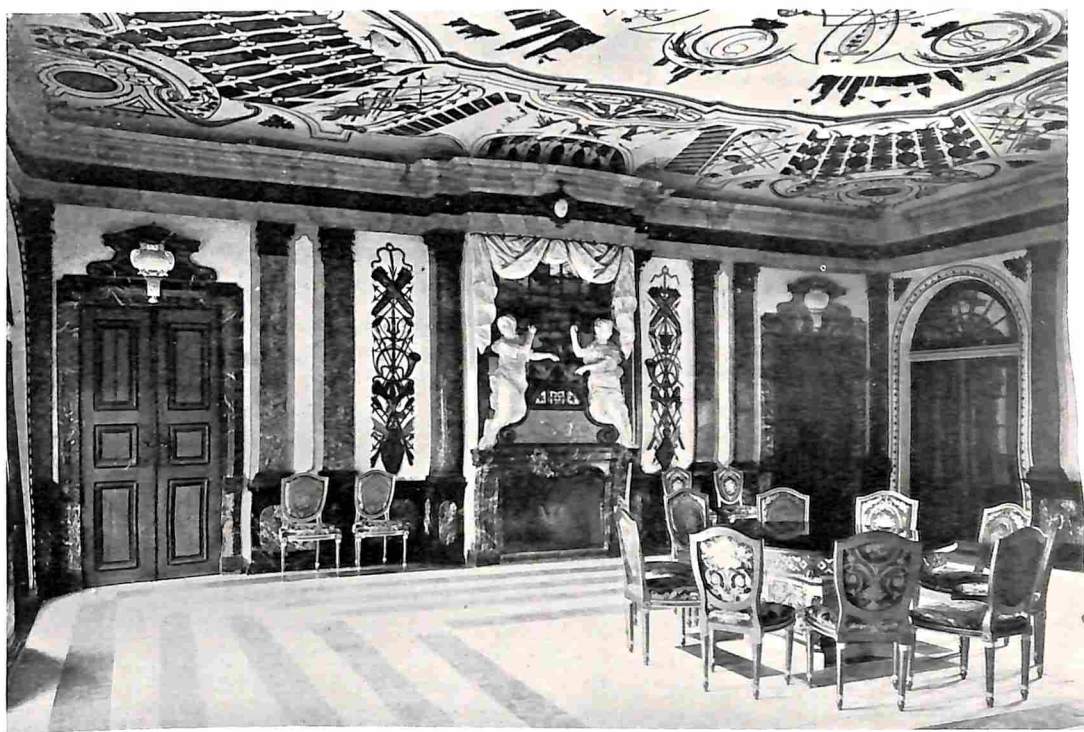
middags even naar beneden geloopt om iets aan de dames te vragen — ze vond in de kleine zittkamer niemand, dacht echter beweging in de keuken te hooren en opende na een kort kloppje de keukendeur . . . De dames Brown waren er niet, maar midden in de heldere, ruime keuken stond een man — een griezelig, aapachtig wezen met stoppelbaard — een boeventronie! In een oogwenk had Em den man opgenomen, heftig geschrokken van dat geméene gezicht — toen was met een grooten sprong de vreemde kerel door de buitendeur van de keuken gevlucht en kwam tegelijkertijd een van de Brown-tjes binnen; zeker uit haar slaapkamer waar ze zich verkleed had. 't Kón bijna niet anders of juffrouw Brown moest den man hebben gezien — doch ze repte er geen woord over en stond bedaard met Em te praten, alsof er niets bijzonders was gebeurd! ☒ „Bent u nooit bang, zoo met uw beidjes in dat groote huis?” kon Emmy niet nalaten te vragen. De buurhuizen aan weerskanten waren immers leeg, al de ramen gesloten met stevige planken! Juffrouw Brown lachte: „We wonen hier al zóó lang, we zijn 't gewend. Stadsmenschen hebben altijd veel meer angst voor eenzaamheid dan dorpsluidjes”. ☒ De gedachte aan den griezeligen vent wou Emmy maar niet uit het hoofd, doch ze durfde er Frans' goede bui niet mee te bederven, en och, zoolang ze er geen hinder van hadden, wat ging 't hun dan aan wat er beneden in huis gebeurde? Misschien was 't een landlooper geweest, die nu al lang weer verder getrokken zou zijn — in elk geval, ze deden de slaapkamer-deur op slot en Frans was geen lafaard . . .

☒ „Jantje!” Em vloog overeind, doodelijk verschrikt, griste naar 't zaklantaarntje op het nachtkastje en liet, gebukt over het voeteneind van haar bed, den kleinen stralenbundel op Jantjes gezicht vallen. Heerlijk diep en rustig sliep de kleine baas, zooals hij altijd deed na 't afzakken van de hoestbui in 't begin van den nacht — hij draaide nu z'n kopje wat opzij alsof dat plotseling lichtschijnsel hem hinderde, maar werd niet wakker. Em drukte de hand tegen haar hart, dat bonsde van schrik — vol ontzetting was ze wakker geworden van een ellendig geluid — en haar eerste gedachte was: „Jantje!” Maar Jantje had niets, en Frans hoorde ze regelmatig zacht snurken — toch wist Em zeker, dat iets náárs haar had gewekt, 'n schreeuw of een gil, die de climax scheen te vormen van een reeks akelige droomen. Maar die gil was werkelijkheid en geen droom geweest, alleen de aard van 't geluid wist ze niet goed door 't wakkerschrikken . . . Zou ze Frans roepen? of niet? Doch op 't zelfde moment weerklonk door het doodstille huis een lange, fluitende kreet, verloopend in een klagend, vibreerend gejammer, dat Em deed sidderen en harder dan ze bedoelde knijpen in den schouder van Frans: „Man! hoor je — hoor je dát?” „Jantje?” kwam 't slaperig van Frans. „Nee, Jantje slaapt rustig — maar dat vreeslijke geluid — o, wat gebeurt er hier in huis! Ik heb 't gedacht, dat er iets niet in den haak was — o, en die boeventronie, dat misdadigers-type beneden . . .” „Wat is er dan toch?” vroeg Frans, klaar wakker nu. ☒ Gejaagd trachtte Emmy hem te vertellen van de ontmoeting beneden — doch haar hortende woorden werden afgebroken door het opnieuw klinken van een gerekten, gierende gil, die uitliep in mekkerend, klagend kermen, dat zachtjes wegstierf. „Allemachtig!” schrok Frans. Em, zenuwachtig en bevend, liet het schijnsel van 't lantaarntje de kamer rondgaan, waar niets bijzonders was: „Hadden we maar meer licht!” „Dat is te verhelpen”, zei Frans, pletste met zijn bloote voeten over 't zeil. „Licht me eens bij naar 't knopje bij de deur”. „De deur, die is gelukkig op slot!” stootte Emmy uit, angstig toezien hoe Frans naar het schakelaartje greep. Drie elektrische peertjes verlichtten schel de ruime kamer. „Wat moeten we nu?” vroeg Frans onthutst. „Wat kunnen we doen?” bibberde Em. „'t Is beneden in 't huis. — O, wat zou daar voor vreeslijksgebeuren!” ☒ Meteen klonk wéér het ontzettende geluid, luider



HET JACHTSLOT EREMITAGE.

nog en snerpender dan eerst — loeiend gillend nu, afzakkend tot zulk jammerlijk steunen, dat Em opslag nerveus begon te huilen en Frans krijtuit, stokkend uitbracht: „Dat is niet beneden in 't huis — dat is hier dichtbij, Em!” ☒ Vastberaden stapte hij in de richting van de balcondeuren. „Niet opendoen!” riep Emmy angstig. Doch Frans tikte alleen het balconlichtje aan, tuurde uit. De stoeltjes stonden opgeklapt om het tafeltje, te zien was er niets bijzonders. Heftig schommelde 't balconlampje: „Het is geweldig hard gaan waaien . . .” begon Frans, toen deed hij een zijsprong: vlák naast hem begon opnieuw het angstwekkend geluid! En op 't zelfde oogenblik ontdekte hij de oorzaak — kon 't bijna niet gelooven eerst, en bukte zich naar 't knopje van het balconlicht. „'k Heb het al, Em, 't is een bespottelijke kleinigheid!” „Hier . . . in . . . de . . . kamer?” stotterde Emmy verbaasd. En toen wees Frans haar, zelf nog groenbleek, maar toch lachend, de elektrische geleiding die van 't balconlichtje liep door den steenen buitenmuur naar het contactknopje binnen — een paar kruimeltjes kalk waren weggevallen en hadden een miniem klein gaatje gelaten, waar nu de fel opgestoken vroegvoorjaarsche stormwind gierend doorheenjoeg met een gil, die in jammeren verliep naarmate de windvlaag in hevigheid afnam . . . ☒ Terwijl hij sprak, begon huiveringwekkend het gehuil als proef op de som — en zweeg onmiddellijk toen Frans zijn vinger op de kleine opening drukte. „We moesten



DEENSCH E KONINGS PALEIZEN. ZAAL IN HET JACHTSLOT EREMITAGE.

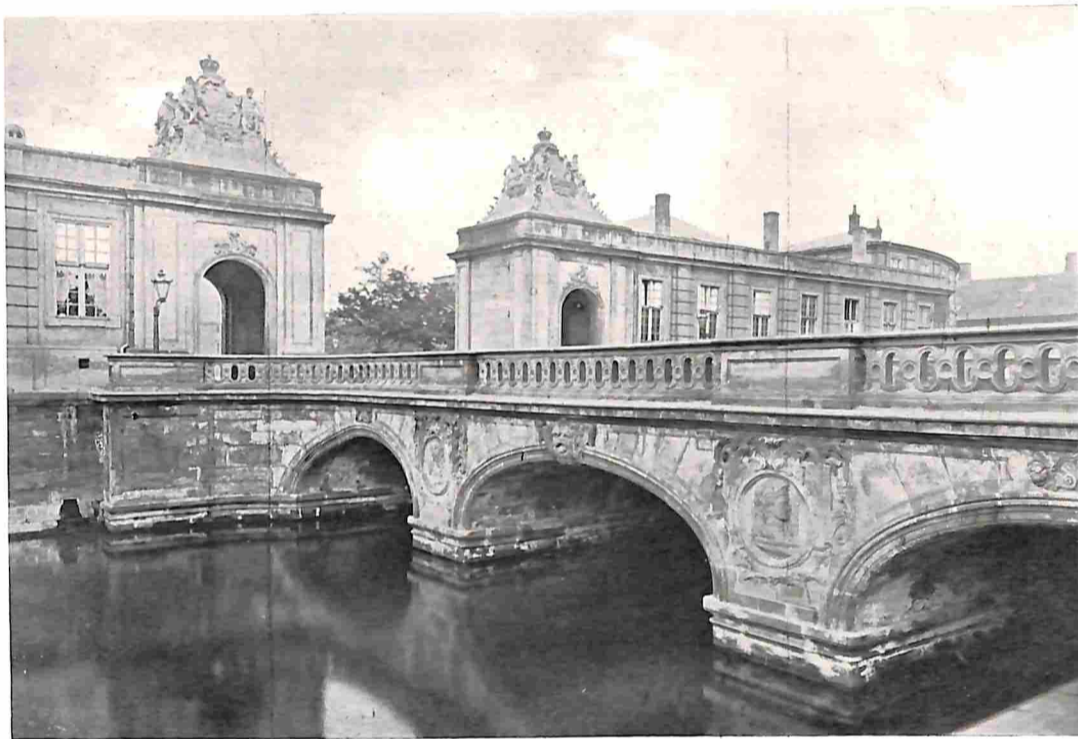
iets hebben om er in te stoppen — een stukje hout. Geen lucifer — 't moet dikker zijn". „Een kurkje?" bedacht Em. En Jantjes medicijnfleschje kreeg een propje watten inplaats van de kurk, die het materiaal leverde om het gruwelijk geklaag te doen ophouden. „Gelukkig, dat Janneman niet wakker is geworden!" zei Em dankbaar. ☼ Den volgenden morgen kregen de dames Brown, op hun vraag of de familie goed had geslapen ondanks den storm, het relaas van den spooknacht; zij beloofden ontdaan, direct het gaatje dicht te laten strijken. „Wat zult u een angst hebben uitgestaan — en in 'n vreemd huis!" „'t Zijn toch aardige, hartelijke menschjes", vond Emmy. ☼ En in den loop van dien dag hoorde Em, dat de griezelige, aapachtige verschijning, door haar in de keuken gezien, een ongevaarlijke stumper was: de half menschenschuwe dorps-idioot, die dikwijls een maal eten bij de goedhartige Browntjes kreeg, doch doodsbenauwd op de vlucht sloeg bij het zien van een vreemde! JO DAEMEN.

### De Legende van de Rijst in de Minahassa.

**D**E rijst is voor alle volken om den evenaar wel het voedsel bij uitnemendheid. Ze is licht verteerbaar en van een groot voedingsgehalte en geeft als hoofdspijs met de verschillende bijgerechten, die men uit

kip, kerry en groenten weet te maken, steeds een smakelijk maal. Geen wonder, dat de rijstbouw hoog in eere staat en dat ieder oogstfeest op Java steeds gepaard gaat met talrijke offersaan Dewi Sri, de godin van den landbouw en in 't bijzonder de beschermster van de sawahs. ☼ Er zijn talrijke legenden in omloop over het ontstaan van de padi. In één Javaansche overlevering heet de plant van goddelijken oorsprong en is dan gegroeid op de plaats waar een jonge godin begraven lag. Een ander verhaal vertelt van twee jongens, die, door in een diepen put af te dalen, bij een onbekend volk kwamen. Dat volk verbouwde de rijst, die den aardbewoners toen nog onbekend was. De eene jongen vluchtte met enkele gestolen korrels, die hij uitplante op de wereld. Dat werd de Saigoenrijst, die klein van korrel en niet zoo lekker is. De andere jongen kreeg na jaren trouwe dienst een paar korrels en dat werd de prachtige smakelijke Javarijst. ☼ Maar ook de Minahassa heeft haar eigen legende. — Als men van Tondano naar Manado rijdt, ziet men, bij het dorpje Tomohon, ter linkerzijde een diep, dichtbegroeiden berg. Het is de Lokon. De berg heeft de vorm van een afgeknotten kegel, het is alsof de top verdwenen is. Als men verder naar Manado rijdt en langzaam afdaalt naar de laagvlakte, heeft men op een punt een prachtig uitzicht over de baai van Manado. Van een hoogte van ongeveer zeshonderd Meter overziet men de baai. Midden in zee ligt een berg, de Manado Toea. Deze twee bergen nu spelen een groote rol in de Menahassische sagen en vooral in de legende van de padi. ☼ Ens was de Lokon een ontzaglijk hooge berg, zoo hoog, dat hij een verbinding vormde tusschen de aarde en den hemel. In den hemel woonden wezens, de Kajangans (Maleisch) of de Kargesan (Bahasa, Bahasa is de taal in de Minahassa). Die wezens kenden de rijst, die toentertijd nog niet bekend was op aarde. Maar ze waren goed voor de menschen en telkens daalden er Kajangans uit den

hemel af om hier beras, de ontbolsterde rijst, te brengen. ☼ De menschen kregen ruimschoots witte gepelde rijst, maar tevreden waren ze niet op den duur. Ze wilden meer rijst hebben en eigenlijk wilden ze 't liefst onafhankelijk zijn van de hemelbewoners en zelf hun rijst planten. ☼ Maar padi, ongepelde rijst, wilden de Kajangans niet afstaan en die is alleen maar uit te zaaien. ☼ In de Minahassa woonde een reus, Toemiideng. Hij zou nu eens naar boven gaan, om te zien of hij geen padi kon stelen. Langs de steile hellingen van den Lokon klom hij naar boven, steeds hooger, tot hij eindelijk in den hemel was. Daar zag hij, hoe de Kajangans voor hun huizen de padi op matjes te drogen hadden gelegd in de zon. Snel vulde hij toen zijn zakken met de kostelijke zaden en wilde vluchten. Maar de hemelbewoners hadden den diefstal al ontdekt en achtervolgden den reus. Er ontstond een wilde jacht, maar ten slotte werd hij ingehaald en moest hij alle padi teruggeven aan de rechtmatige eigenaars. ☼ Toch wilde Toemiideng het niet opgeven. Hij zon op een list om toch wat padi mee naar de aarde te kunnen nemen. Eenigen tijd daarna trok hij weer den Lokon op. Hij had zich nu gewapend met zijn groot tooverzwaard. Toen hij dicht bij den hemel was, ging hij zitten en maakte met zijn scherp zwaard diepe sneden in zijn voet-



DEENSCHER KONINGSPALEIZEN. DE MARMEREN BRUG MET ACHTERGEVEL, OVERBLIJFSELEN VAN HET SLOT CHRISTIAANSBORG.

wat korrels in de wonden zouden blijven steken. Die kon hij dan ongemerkt naar de aarde brengen. ☼ Weer kwam hij in den hemel en zag daar de padi te drogen liggen, uitgespreid op matjes. Hij liep over de korrels en voelde aan de scherpe pijn, dat ze zich vasthechtten in de wonden. ☼ Kalm, alsof er niets gebeurd was, daalde hij nu weer den berg af. Maar de hemelingen zagen de bloedsporen tusschen de uitgespreide padikorrels en begrepen nu zijn opzet. Ze snelden hem achterna. ☼ Toemiideng was al een heel eind den Lokon afgedaald, toen hij het rumoer achter zich hoorde. Omkijkend zag hij, dat hij weer achtervolgd werd. Toen hieuw hij met een geweldigen slag den top van den berg af en gooide dien, met de hemelbewoners, die er op stonden, in zee. Dat groote stuk vormde in zee een berg, de Manado Toea. Maar enkele kajangans waren hem nog op de hielen. Hij nam toen een groote klont aarde en gooide die naar hen toe. Die kluit miste haar doel maar kwam met zooveel kracht neer, dat er een heel diepe kuil in den grond kwam. Dat was het ontstaan van het meer van den Tondano. De verschrikte hemelingen staakten nu de achtervolging en de reus daalde verder den berg af. Er waren een groot aantal korrels in de wonden achtergebleven en die werden nu op aarde uitgezaaid. Ze groeiden krachtig en sedert dien tijd heeft de Minahassa haar eigen rijst. ☼ Eigenaardig is wel, dat deze legende plaatselijk kleine variaties vertoont. Bij Aermadidih, een plaatsje op ongeveer 25 K.M. van Manado, vertelt men, dat er vroeger een heele groote ladder was, die den hemel met de aarde verbond. Twee menschen, Kawoeloeran en Toemiideng, besloten die ladder op te gaan en de zoozeer begeerde padikorrels uit den hemel te halen. Ook zij maakten wonden in de voeten en brachten op deze manier wat padi beneden. ☼ De vertoornde hemelbewoners zagen hen vluchten langs de ladder en sneden die door. Gelukkig waren beide mannen reeds dicht bij den grond,



zoodat ze zich niet erg bezeerden toen zij met de ladder vielen. De padikorrels die ze hadden meegebracht, waren toen veel grooter dan tegenwoordig. Ze waren zoo groot als muskaatnoten. Zij werden uitgeplant en na een tijdje beloofden ze een rijken oogst. ☼ Toen de hemelbewoners dat zagen, werden ze zoo boos, dat ze met steenen naar de rijpende halmen gooiden. De groote padikorrels vielen toen in een groot aantal stukjes uiteen. Toen die op den grond vielen, ontkiemden ze weer en gaven de tegenwoordige padi. ☼ Dicht bij Aermadidih moeten nog in den grond de sporen te zien zijn van de verdwenen hemelladder. Ook op den Lokon heeft men nog groote terrassen, die de overblijfselen heeten te zijn van de trap naar den hemel

*Naverteld door C. H.*



EEN DER GEBOUWEN VAN HET SLOT AMALIËNBORG.

## DE CYPRES.

DE Cypres behoort tot de Coniferen — het Latijnsche woord „conifer” beteekent „kegeldragend” — of Naaldboomen. Daar de echte Cypres, de bekende boom, welke de kerkhoven in de landen aan de Middellandsche Zee toot, in Midden Europa geen stand kan houden, nam men hier zijn toevlucht tot andere soorten zooals de Thuja, welke afkomstig is uit Amerika. De Cypresen behooren tot de „evergreens”, altijd groene boomen, en kunnen een hoogte van 60 M. en daarboven bereiken. In de nabijheid van Verona moet een aantal cypresen staan, welke de torens der stad naar de kroon steken. Daar het hout van deze boomsoort bijzonder duurzaam is — de Grieken gebruikten het o.a. voor de vervaardiging van doodkisten — bewijst het goede diensten als steigerhout alsmede bij scheepsbouw. Er bestaat zelfs een overlevering, volgens welke Noach zijn ark met het hout van dezen boom zou gebouwd hebben. ☼ Het laat zich gemakkelijk verklaren dat de altijd groene cypres met zijn onbederfelijk hout, welke zulk een hoogen ouderdom kan bereiken — men spreekt van duizend jaren en meer — tot zinnebeeld der onsterfelijkheid werd verheven, waartoe wellicht de piramidale bouw van den boom met zijn puntigen naar den hemel gerichten top mede aanleiding gaf. In sommige streken trekt men op Allerzielendag met cyprestakken in optocht langs de huizen. Immers, boomen met niet afvallend loof, zooals de pijnboom, ceder en cypres, golden als symbool van het leven aan gene zijde van het graf. ☼ Belangrijke gegevens betreffende de vereering der Cypresen bij verschillende volken, Grieken, Romeinen, Perzen, Hindoes, Chineezen alsook bij volken der nieuwe wereld werden bijeengebracht door F. Lajard. Dat de donkergroene Cypres, welke ook gewijd was aan Pluto, den god der onderwereld, omdat deze boom nooit uitspruit ter plaatse waar hij eenmaal afgehakt is, bovenal op kerkhoven de graven overschaduwet, houdt eenerzijds verband met het feit, dat hij de onsterfelijkheid symboliseert, terwijl hij anderzijds ook daarom op den doodenakker op zijn plaats is en men de dooden met takken van den boom bekranst, wijl hij van ouds gold als zinnebeeld der smart. Dit laatste vindt zijn oorsprong in de oude mythe, welke op het volgende neerkomt. ☼ Te Karthea, een stad op Zeos, een eiland van de groep der Cycladen in de Aegeïsche Zee, leefde een jongeling, Cyparissus, die wegens zijn schoonheid een lieveling van Apollo was, die door de oude Grieken vereerd werd als de Godheid van het alles tot leven brengende Licht. In de omgeving der stad hield zich een fraai hert op, hetwelk aan de Nimfen dezer streek gewijd was. De punten van zijn wijd

vertakt gewei waren verguld en om zijn hals droeg het een band van edelgesteenten. Het dier was zoo tam dat het aan de woningen der menschen kwam en zich goedig door ieder liet streelen. Maar bovenal was het Cyparissus, den schoonen zoon van den koning van het eiland, genegen. Deze bracht het naar de weide en gaf het te drinken uit de bron, terwijl hij bloemen in zijn gewei vlocht en nu en dan als ruiters zijn rug besteed, het met purperen toom besturend. Op zekeren dag had het dier, vermoeid van het loopen, zich ergens ver buiten de stad onder de schaduw der boomen ter ruste neergevlid. Cyparissus, op de jacht zijnde, zag het voor een wild hert aan en richtte er zonder aarzelen zijn speer op en doodde het. Zoo dra de jongeling zijn vergissing bemerkte, was hij ten einde raad en wenschte niet liever dan ook te sterven. Apollo trachtte hem te troosten en drong er op aan dat hij zich niet door zijn smart zou laten overweldigen. Alles was echter tevergeefs, Cyparissus had slechts één wensch, n.l. dat de Goden hem zouden vergunnen eeuwig te mogen treuren. Toen des jongelings bloed door het onophoudelijk jammeren en weenen uitgeput was, begonnen zijn leden een groene kleur aan te nemen en het haar, dat te voren nog over zijn sneeuw wit voorhoofd golfde, richtte zich op als loof, terwijl Apollo sprak: „Gij zult steeds door mij betreurd worden en anderen een teeken van droefheid zijn”. Zoo werd Cyparissus in een boom veranderd, welke naar hem nog altijd den naam draagt van Cypres.

F. W. DRIJVER.



DEENSCHER KONINGSPALEIZEN. ZAAL IN HET SLOT FREDERIKSBORG.

## LEERDAMSCH E OUDHEDEN.

HET stedeke Leerdam aan den lieven Linge-stroom munt niet uit door treffelijk schoon of door rijkdom aan merkwaardige monumenten uit het verleden. Zijn kasteel, zetel der van Arkels en Egmonds, was reeds in den aanvang der 17de eeuw een puinhoop, waarvan aanvankelijk nog slechts drie bouwvallige wachttorens overbleven die echter sinds lang ook verdwenen zijn; van zijn middeleeuwsche ommuring bleef aan de Linge-zijde een deel bewaard, met zes verminkte torens — meer dus dan in de meeste andere plaatsen, maar niet genoeg om het stadje tot eerwaardig sieraad te strekken; zijn kerk, oorspronkelijk aan de H. Maagd gewijd, verloor door bepleistering en vernieuwing grootendeels haar oud en aantrekkelijk karakter; zijn stadhuis is een onbelangrijk 19de eeuwsch gebouw; fraaie woonhuisgevels zoekt men in het, een langwerpige vierkant vormend, regelmatig aangelegde stadje te vergeefs. ☼ Des te meer verrast het, er een aardig hofje en een rijk-gebeeldhouwde poort te vinden, bijna recht tegenover elkaar, aan de Arkelstraat. Het hofje werd in 1770 gesticht door Mevrouw van Aarden voor dames en vrouwen van haar familie, ter plaatse van den hof, die in 1729 op de fundamenten van het gesloopte kasteel was aangelegd. Het bestaat uit een aantal woningen, in 't vierkant om een ruime binnenplaats gebouwd, waartoe een aardig poortje met sierlijke bekroning toegang verleent. Boven dit poortje prijkt in 't midden de naam der stichteres, omgeven van die der regenten: van Dam van Aerden, de Villeneuve, Drooglever en de Bie; de wapenschilden zijn vermoedelijk in den tijd der „vrijheid, gelijkheid en broederschap” vlak gemaakt en voorzien van de prozaische woorden „Stigteres” en „Regent”. ☼ Wie door dit poortje binnentreedt, ziet aan de tegenovergestelde zijde van de binnenplaats het wat hooger opgetrokken gebouw, waarin zich de regentenkamer bevindt, dat door een eigenaardig, koepelvormig dak gedekt wordt. Een hooge dubbele trap voert naar de deftige fraaie deur, waarvan vooral het bovenlicht, met drukke rococovulling, de aandacht trekt. Het inwendige van het hofje bezit, behalve een niet onbelangrijke schilderijen-verzameling, weinig schoons. ☼ De rijk-gebeeldhouwde poort aan de overzijde der straat bevindt zich in een karakterlozen, bepleisterden gevel, en is het enig overblijfsel der sieraden van het v.m. Jachthuis der graven van Leerdam, later gewoonlijk Drostenhuis genaamd. Toen door 't huwelijk van Prins Willem van Oranje met Anna van Egmond, gravin van Buren en Leerdam, het graafschap Leerdam aan 't huis van Oranje kwam (1551), werd het oude jachthuis herschapen in een sierlijk gebouw, dat de bestendige zetel werd der drossaards, die tot 1795 de belangen der Oranje's te Leerdam behartigden. De voorgevel van dit drostenhuis, dateerend van omstreeks 1555, prijkte met tal van vorstelijke wapens, in arduinsteen gebeiteld. Van dat alles bleef niets over dan de mooie poort, met haar opschrift „vryheit en is om gheen ghelt te coop”.

Ja, eigenlijk is dit toch niet geheel juist. Want de bekroning dezer poort is een tweede fragment, klaarblijkelijk de top van een gevel, bij de vernieling van den gevel op de poort gezet, maar daarmee oorspronkelijk geenszins één geheel vormend. Dat wordt zelfs den oppervlakkigen beschouwer duidelijk door het onvolledige opschrift: „Wie God wil . . .” ☼ De merkwaardigheid en sierlijkheid van deze beide aaneengevoegde gevel-fragmenten in 16de eeuwse renaissance-stijl doen des te meer de vernieling van den gevel betreuren. Maar laat ons dankbaar zijn, dat tenminste nog iets der schoonheid van het Drostenhuis bewaard bleef. A. L.

## MEVROUW MARIANNE.

(Vervolg van bladz. 543)

„O ja”, zeide Grootmama, „dat is mooi, dat is als Beethoven!” ☼ „Zoo moet ik Grootmama schilderen”, dacht Marianne en den volgende morgen zocht zij in haar Moeder's atelier alles bijeen om een schets te maken van de oude vrouw. Het was een nieuwe emotie. Zoolang was haar palet opgeborgen geweest. Zoolang had zij niet voor haar ezel gezeten en dat groote intense genot gevoeld van de overgave aan de kunst. Zelfs de geur van de terpentijn was een opwekking tot werken. Grootmama was een goed model. Het vooruitzicht dat er een portret van haar zou zijn voor zoon Wybrand, was voldoende om de handen zoo te vouwen als gisteren toen David speelde, om het hoofd tegen het kussen te leunen, en Marianne de oude paarse sjaal om haar schouders te doen schikken zooals zij gisteren viel. „Als ik er dan niet meer ben, heeft hij jouw schilderij om naar te zien”. „Ja Grootma, maar u blijft nog een lange poos bij ons”. „Nee kind, ik blijf niet lang meer, o niet lang meer!” ☼ Soms viel Grootmama in slaap terwijl Marianne werkte, dan schilderde zij aan de mooie oude handen op de paarse sjaal, en als David kwam speelde hij, en Grootmama's oogen gingen weer open, plechtig als het Largo. Marianne zat dan doodstil, met haar penseel werkeloos in de handen, en nam die uitdrukking in zich op. ☼ Zij voelde dat voor deze heel oude vrouw de laatste zachte klanken gekomen waren . . . en op een middag, als Grootmama weer in slaap gevallen scheen en David zich voor de piano zette, opende zij de oogen niet toen de breede accoorden van het Largo door hem aangeslagen werden. Marianne wachtte. Zij wachtte tot het fortissimo overging in de zachte verre klanken, toen legde ze haar penseelen en palet neer. Ze ging naar de oude vrouw. „Grootmama! Grootma!” zeide ze zacht. ☼ David speelde zoo zacht, zoo vast en sterk, als hij nog nooit gedaan had. Marianne durfde niet te roepen, niet te waarschuwen, de plechtige muziek hield haar vast, en toen het laatste accord door hem was neergelegd, als een rechte breede streep onder een verhaal, fluisterde ze eindelijk: „David”. David keerde zich van de piano. Hij stond op en boog zich over oude Grootmama. Toen begrepen David en Marianne dat Grootmama inderdaad was heengegaan.



Foto C. Steenbergh.

INGANG VAN HET HOFJE VAN MEVR. VAN AARDEN TE LEERDAM.



Foto C. Steenbergh.

DE BINNENPLAATS VAN HET HOFJE VAN MEVROUW VAN AARDEN  
TE LEERDAM.

## HOOFDSTUK V.

Het was reeds ver in de maand September toen Marianne, in haar vroegere meisjeskamer voor het breede venster staande, in zich zelve afscheid nam van het ouderlijk huis. Grootmama's dood had de reizende familieleden allen terug geroepen. De zoons, Wijbrand en Pieter, waren het eerst aangekomen, Marianne's vader uiterlijk kalm, oom Pieter zichtbaar geschokt onder het verlies van hun oude moeder, en nog voor de begrafenis plaats had waren ook Moeder Antje en Bas thuis gekomen, maar Bas had niet gewild dat Marianne medeging naar hun huis. Geesje was daar immers weer om voor alles te zorgen en er werd dus besloten dat eerst als alle bijzondere drukten zouden zijn afgeloopen, Marianne weer naar huis zou gaan. — Zij had er zelf gereede in toegestemd. Oom Piet zeide haar noodig te hebben om Grootmama's papieren en brieven na te zien, om ze te rangschikken of te vernietigen, Vader wilde zoo graag dat zij nog iets deed aan het portret dat zij juist van zijn lieve moeder gemaakt had, Moeder Antje kon haar hulp ook gebruiken in zake de verdeling van Grootmama's nagelaten kostbaarheden, en zoo was zij gebleven. De loop der dingen had er toe geleid; zij behoefde nog niet naar huis, en behoefde nog niet met Bas alleen te zijn . . . maar nu was alles achter den rug. Marianne ging den laatsten nacht in, in haar ouderlijk huis, en evenals toen zij veertien jaar was, stond zij nu voor het venster en zag naar de sterren in de maanlooze blauwe nachtlucht en evenals toen, dacht zij aan dat wat achter haar lag en juist omdat zij op diezelfde plaats stond voor datzelfde venster dat op het plat uitkwam, waar de oude pereboom zijn gekromde takken naar uitstrekte (zoodat Tom en zij als kinderen zoo gemakkelijk zijn vruchten plukken konden!), juist daarom viel het haar in dat de dingen die achter haar lagen zulk een geheel andere beteekenis hadden gekregen dan vroeger. Het was niet alleen één dag die herdacht werd, het was de aaneenschakeling van vele dagen, het waren de hoogtepunten in een tijdsverloop. Ze was nu nog maar een groot tiental jaren ouder dan toen, maar hoe was de wereld nu in die luttele jaren reeds voor haar veranderd. Reeds begon ze te óverzien — het eerste levensheuveltje had zij bestegen . . . ze zag terug op de vier jaren die haar door haar huwelijk van dit huis gescheiden hadden, dit lieve ouderlijk huis, en zij wist nu, wist nu dat zij het voor de tweede maal verlaten zou, voor iets dat minder was dan deze geliefde oude plaats, deze geliefde oude kamer . . . De takken van den pereboom hingen beladen met vruchten boven het plat uit, in de lucht sprankelden de oude sterren, de vrienden van vroeger en altijd. Als zij zich eindelijk van het venster afkeerde, zag zij zich zelve plotseling in den spiegel boven den schoorsteenmantel wit in haar witte losse nachtjapon

en haar bruin golvend haar los, wijd over haar schouders. „Zou ik hier ooit terugkomen?“ dat vroeg zij hardop. Waarom? ze wist het niet, maar toen, juist zoo als toen ze een kind was, ging ze naar 't kleed voor haar bed, knielde en bad: „O God, groote lieve goede God, laat me nog eenmaal een kind zijn in dit leven en geef aan Uw kind van Uw kracht om een mensch te worden“. Ze bleef liggen, opende de oogen, ontvouwde haar handen. Ze voelde de donze aanraking van heur haren tegen haar wang. . . .

's Middags kwam Bas haar den volgenden dag halen met het coupéje van Cher Père. „Hij hoorde dat je vandaag thuis zou komen en wilde niet dat je liep of in de tram zoudt zitten“, en toen zij ingestapt waren en van vader zel het koffertje aannamen, was 't Marianne weer, terwijl zij zijn hand even vasthield en in zijn bruine oogen achter de spiegellende brillenglazen keek, alsof ze afscheid nam voor lang, alsof ze ver weg ging, in plaats van eenige straten verder in dezelfde stad. „



Foto C. Steenbergh.

POORT EN DAAROP GEPLAATSTE GEVELTOP VAN  
HET V.M. DROSTENHUIS TE LEERDAM.

„Dag k'nd!” „Dag vader, dag . . .!” Ze wuifde hem toe, terwijl hij op de stoep stond, en ook moeder achter het venster groette ze lang, zoo lang ze maar kon. ☞ Bas zag onder het rijden herhaalde malen het andere venster uit. Er werd gebouwd aan het eind van 't Spui, en in de Poten stonden ook stellages. „Ben benieuwd wat daar te voorschijn zal komen”, hoorde Marianne hem zeggen. „Een nieuwe stijl, 'k geloof niet veel goeds, buiten de proportie van de straat . . .” ☞ Ze legde haar hand op zijn arm, voelde de harde manchet onder de jas als iets stug dat opeens 'r weekheid deed heenglijden, maar Bas zag haar nu aan, nam haar hand in de zijne en zeide met een andere ietwat trillende stem: „Blij dat je weer thuis zult zijn?” „Ja”, knikte ze. „Zoo, dan is 't goed”, zei hij met een zacht klapje op haar hand. Ze bleven zoo elkaar vasthouden, tot het rijtuig onder het breede groen van het Voorhout was gekomen. Op de begrafenis van Grootmama was 't Marianne

reeds opgevallen, dat Bas er beter uit zag na zijn reis, en nu maakte ze die opmerking weer, maar het leek haar ook dat hij veel ouder was geworden. Er was iets met hem gebeurd, er scheen iets door hem heen te zijn gegaan. Had hij verdriet gehad? Zijn brieven uit het buitenland aan haar waren van den beginne af opgewekt geweest, ze hadden uitgebreide beschrijvingen bevat van de omgeving, van de menschen en de dingen om hem heen, ze waren soms zoo klaar geweest voor de pers, maar nooit hadden ze iets van eigen zieltoestand aangeraakt. Wat wist ze eigenlijk van hem, van zijn eigen dieper wezen? Ze had hem vroeger altijd als „de” kracht beschouwd, maar in die weken van overspanning voor hij op reis ging had zij begrepen dat die kracht slechts schijn was, door een enkelen stoot omver te werpen. Ze wilde hem nu naderen, ze wilde hem met al de liefde die in haar was heroveren . . . maar plotseling, ze wist zelf niet waarom — was het het weerzien van de oude omgeving, de groene Mauritskade, de vensters van haar eigen huis, de voordeur die openging, Riekje die naar buiten kwam en het portier opende? — plotseling zonk diezelfde angst voor het oude leven in haar neer, pijnde in

haar hart die oude twijfel aan zijn trouw, aan zijn eerlijkheid, en terwijl ze aan zijn hand uit de coupé stapte, Jacob den koetsier de hartelijke groeten aan mijnheer mede gaf, de handen drukte van Rika en Geesje, de trap op ging naar de vrolijke voorkamer, was 't beeld van Annette weer voor haar geest gerezen, Annette met de ontstelde oogen en den bitteren mond. — „U ziet bleek, bent U niet goed?” vroeg Geesje, die haar mantel afnam. „Niets, niets Gees, er is niets”. „En je ziet,” zeide Bas Binnenkomend, „dat iedereen je verwelkomt” ☞ Ze zag het nu, overal bloemen, weer overal bloemen zooals op haar verjaardag. „Van Tante Frederik, van Mevrouw Wedelwende, Gertrud bracht ze zelf, deze van de meisjes, die van David en deze van je dierbaren echtgenoot”. Hij wees ze haar overal aan, de late rozen van Gertrud, de gouden herfstasters van David, de groote vreemde Chrysanten van hem zelf. ☞ Marianne voelde het bloed weer naar haar wangen gaan. Ze stond op en ging naar hem toe. „Lief van jullie! ik dank je wel, mannetje”. Het oude naampje, dat ze hem in 't begin van haar huwelijk dikwijls gaf, was op haar lippen gekomen voor ze het wist. Ze voelde

er even innerlijk blijdschap om. Ze zoende hem hartelijk en ze zei zacht met haar hoofd tegen z'n schouder: „Dat heb ik niet verdiend!” „Welnee, welnee, dat heb je niet verdiend, stout kippetje, maar ik zou 't toch maar aannemen. Dit is er ook nog voor je, meegebracht van de reis”. Uit een étui schitterde haar zacht een vreemd oud zilveren sieraad tegemoet, bezet met twee zwarte diamanten. ☞ Het was alles te veel, ze voelde zich beschaamd. „Maar Bas”, — „Om je niet te veel te bederven heb ik nog iets anders voor je dat misschien minder prettig is”, en hij vertelde haar dat David dien middag niet zou komen eten, want een telegram had hem naar Engeland geroepen. „De oude zaak, het faillissement van de exportfirma . . .” „O!” zeide Marianne en ze zag haar man aan, „was 't David's beurt dan?” „Nee, eigenlijk de mijne, maar ik had nu weinig zin om te gaan,” zij voelde zijn hand om haar arm. Hij trok haar op zijn knie en haar in de oogen ziende zeide hij: „Nou mijn kippetje thuis komt, mag ik toch niet dadelijk weggaan?”

☞ Ze voelde plotseling een traan branden in 'r oog. Hij was toch wel blij, echt blij dat ze thuis was. Zoo zacht en teeder had ze hem nog zelden gezien. Het was een teleurstelling dat David er niet was, maar deze paar woordjes, deze toenadering, waren haar een verrassing, grooter dan de bloemen, grooter dan het kostbaar cadeau. Haar oogen waren zoo welsprekend dat Bas, die er tegenop had gezien Marianne te zeggen dat David er nu juist bij haar thuiskomst niet was, weer ruimer ademhaalde, en plotseling denkend aan dat wat David hem van zijn gesprek met Marianne verteld had, dat Marianne niet weten wilde, dat zij geen achterdocht wilde koesteren, drukte hij z'n hoofd tegen haar schouder en zei zacht: „M'n groot kleintje! Nou ben je weer van mij!” Ze lachten tegelijk en ze dachten tegelijk aan hetzelfde, de kinderlach die misschien eens hier klinken zou.

☞ Midden in den nacht werd Marianne plotseling wakker. Een klok sloeg drie. Ze ging recht op zitten, streek zich het haar van het voorhoofd. Een vreeselijke droom hield haar vast. Langzaam voelde ze zich vrij worden van den wilden greep. Nu kon ze denken, zich herinneren. Ze zag

het weer . . . een stille grauwe onmetelijke grijsheid, in die grijsheid een donkere klomp, een schip, boven ergens als een ster uiteen spattend een licht, het toplicht in den mast . . . dan heel beneden twee andere groote lichte oogen, twee oogen in een anderen donkeren romp . . . De twee rompen zacht, onafwendbaar naar elkaar toegaand, een grauwere, dikkere damp, een zwarte schoorsteen met witten rook, heen en weer slingerend naar rechts, naar links, plotseling een paar hooge witte golven in de grijsheid — het schip daaruit oprijzend stil en plechtig met zijn masten, schoorsteenen, brug en mensfiguurtjes, kleine onaanzienlijke poppetjes . . . daar is plotseling David, maar hij is niet op het dek — hij is ergens in een kast, in een kleine ruimte, hij is in de hut, hij wil de deur openen, hij kan niet, kan niet, de deur, de muur alles schijnt op hem neer te komen, hij valt, hij valt! . . . en daar is weer het sterlicht, het licht in den mast en de oneindige grauwe dikke grijsheid is er weer en het licht zinkt, zinkt recht neer in de diepte, zonder een kreet, zonder geluid, snel, zoo snel alsof duizend touwen het trekken naar omlaag in den afgrond, het licht is weg!

(Wordt vervolgd).



Foto C. Steenbergh.

#### KORENMOLEN IN DE BEEMSTER.